

SIIRI, IRMA A ANNA-LIISA RIEŠIA ZÁHADY

BABIČKY: SMRŤ VO VEČERNOM HÁJI

Minna Lindgrenová

» Prvý diel brilantnej finskej trilógie s nevšednými hrdinkami
a detektívnou zápletkou «

Babičky:

Smrť ve večernom háji

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.xyz.sk
www.albatrosmedia.sk

x·y·z

NAKLADATELSTVÍ

Minna Lindgrenová

Babičky: Smrť ve večernom háji – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

 ALBATROS MEDIA a.s.

SIIRI, IRMA A ANNA-LIISA RIEŠIA ZÁHADY

BABIČKY:

SMRŤ VO VEČERNOM HÁJI

Minna Lindgrenová

» Prvý diel brilantnej fínskej trilógie s nevšednými hrdinkami
a detektívnou zápletkou «

MINNA LINDGRENOVÁ
BABIČKY:
SMRŤ VO VEČERNOM
HÁJI

PRELOŽIL ANDREJ RÁDY

Slovak edition published by agreement with Minna Lindgren
and Elina Ahlback Agency, Helsinki, Finland

Copyright © Minna Lindgren, 2013

Original edition published by Teos Publishers

Translation © Andrej Rády, 2017

Cover Design © Cover Kitchen

© VYDAVATELSTVO XYZ, 2017

ISBN v tlačenej verzii 978-80-7505-608-5

ISBN e-knihy 978-80-7505-634-4 (1. zverejnenie, 2017)

I

RÁNO ČO RÁNO sa Siiri Kettunenová zobudila, aby zakaždým zistila, že ešte vždy nezomrela. Vstala teda, umyla sa, obliekla a zjedla niečo na raňajky. Išlo to pomaly, ale veď času mala dosť. Pozorne si prečítala noviny a popri tom počúvala ranné rozhlasové relácie, dávalo jej to pocit, že ešte patrí do tohto sveta. Okolo jedenástej sa často chodievala povozit' električkou, no dnes na to nemala silu.

Žiara ústavných svietidiel v spoločenskej miestnosti domova s opatrovateľskou službou Večerný háj vytvárala atmosféru ako v ordinácii zubného lekára. Na pohovkách sa klátilo niekoľko stareniek a starčekov čakajúcich na obed. V kúte veľvyslanec, pri kartárskom stolíku hrali Anna-Liisa a Irma kanastu. Veľvyslanec bol zahľbaný do vlastných kariet, Anna-Liisa komentovala riešenia ostatných a Irma sa tvárila unudene, lebo hra napredovala slimačím tempom. Potom si všimla Siiri a oči sa jej rozjasnili.

„Kikirikí!“ zakikiríkala Irma vysokou fistulou a zoširoka zamávala rukou, akoby bola výpravca. Irma Lännenleimuová v mladosti navštevovala hodiny spevu a na konzervatóriu na Že-

lezničnej ulici sa jej na jednom matiné podarilo spievať áriu Cherubína so sprievodom klavíra. A keďže vtedy hodnotili aj výkony študentov, kritik v novinách vychválil jej hlas ako tvárny a prenikavý. Toto kikiríkanie bolo jej a Siirin spôsob, akým sa navzájom zdravili. Fungovalo to vždy, v silnom hluku aj v mestskom virvare.

„Čo ty na to?“ spustila Irma skôr, ako sa Siiri stihla posadiť ku kartárskemu stolíku. „Pani v klobúku z céčka vôbec nezomrela. A pritom sme ju už stihli oplakať!“

Irma sa zasmiala, až sa jej zaokrúhlené telo otriasalo, a hlas sa jej znova vzniesol do výšok. Vždy nosila šaty, najradšej tmavo-modré, a aj vo všedný deň mávala v ušiach brilianty, okolo hrdla perlový náhrdelník a na ľavej ruke dva zlaté náramky. Keď rozprávala a živo gestikulovala, šperky príjemne štrngali.

Minulý týždeň stiahli zástavu pred Večerným hájom na pol žrde, a keďže Pani v klobúku nebolo celé dni vidieť, mysleli si, že zomrela. Lenže včera sa objavila v tyrkysovom klobúku a išla si zahrať bingo, ako to robievala aj predtým. Iba čo si odskočila po náhradnú súčiastku do srdca a takmer umrela na infarkt.

„A teraz vie, že má zo desať rokov života navyše,“ pokračovala Irma. „Chuderka.“

Siiri sa chcelo zasmiať, lebo Irme sa medicínsky výdobytok podarilo opísať ako predĺženie trestu, a vlastne to bola pravda.

„V podstate nejde o náhradný dielec do srdca,“ spustila Anna-Liisa vecným štýlom, akým opravovala chyby a omyly. Bol to u nej istý druh posadnutosti. Siiri a Irma verili, že tento jej zlozvyk pochádza ešte z čias, keď učila fínčinu.

„Prišla mi srdcová trojka,“ prerušil ich veľvyslanec, Annu-Liisu sa mu však zastaviť nepodarilo.

„Balóniková angioplastika je ľudový a často používaný termín pre prípad, keď sa upchatá cieva udržiava otvorená pomocou takzvaného stentu, teda sieťových rúrok.“

Anna-Liisa bola vysoká žena s tmným, rozliehajúcim sa hlasom. Vedela všetko možné o balónikovej angioplastike, materiáloch na náhradné dielce, lokálnej anestézii a endoskopických operáciách, lenže ostatní sa na jej prednášky nedokázali sústrediť. Ako učiteľka si však Anna-Liisa privykla, že jej reči veľmi nepočúvali.

„Číra hlúposť, montovať náhradné dielce do deväťdesiatničky,“ zhodnotila Siiri. Všetci si mysleli to isté.

„Dievčence, zamýšľate žiť do stovky?“ spýtal sa veľvyslanec a položil karty na stôl, lebo si chcel napraviť kravatu. Vždy sa obliekal naozaj korektne: košeľa s golierom, viazanka, županové sako a úzke nohavice, čo bolo príjemné, lebo niektorí muži sa po Večernom háji šuchtali v odporných teplákových súpravách. Vo významné dni a každú nedeľu sa veľvyslanec nahodil do bezchybného obleku s odznakom s dubovou ratoľstou na chlopni.

„To človek neovplyvní,“ odvetila Siiri, lebo tak to na ňu pôsobilo. „Ale nechcela by som sa dožiť takej staroby.“

„No keď ten minulotýždenný exitus nebola Pani v klobúku, tak kto to teda bol?“ vyzvedala Irma. Vždy bola veľmi zvedavá a efektívne zbierala informácie o udalostiach vo Večernom háji. Keď sa teraz jej zaručená informácia ukázala ako nesprávna, trochu ju to rozrušilo.

„Bol to ten kuchár, tuším sa volal Tero,“ povedala Anna-Liisa a vyložila na stôl kanastu zo šestiek.

Siiri šumelo v hlave a v hrdle jej vyschlo. Cívela na Annu-Liisu a nechcela uveriť, že Tero umrel. Irma sa naopak tvárila, že ju

tá správa potešila – spomenula si, že ju počula, ale ihneď na ňu zabudla.

„Tak to bol on! Ty si mala Tera rada, Siiri. Volal sa Tero alebo Pasi? Všimli ste si, že mená mladých mužov teraz pripomínajú údery sekerou? Tero, Pasi, Vesa, Tomi. Čudné, že som ti to hneď nepovedala. Počula som to včera od maséra, ale z toho miesenia som bola na franforce a taká unavená, že som si dala svoju večernú whisky a šla som spať. Lekár mi totiž na to... na to všetko predpísal whisky. Aha, mám pre teba dve sedmičky, Anna-Liisa!“

Odrazu Siiri pocítila smútok. Zacnelo sa jej za Terom, až ju zabolelo v bruchu. Ako je možné, že zomrie zdravý mladý muž, kým oni deväťdesiatštyriroční akoby boli nesmrteľní? Siiri kedysi čítala v časopise, že kto žije dlhšie ako do deväťdesiatky, už nestarne. Bolo to hrozné. Znamenalo to, že takí ako oni, čo žili nadčas, premeškali smrť. Najprv ju všetci opustili, priatelia aj manžel, a teraz už neumrie nikto. Dve zo Siiriných detí už tiež skonali, obaja synovia. Prvého zabil alkohol a druhého tučnota. Ten druhý, poškrabok, bol zamlada driečny a veľa športoval, lenže potom sa neskutočne vyžral; stále len pracoval, všade jazdil autom, jedol pizzu a zemiakové lupienky a fajčil. Nazývalo sa to choroba z blahobytu, lebo ľudia mali takú vysokú životnú úroveň, že práve na ňu v šesťdesiatpäťke umierali.

Lenže kuchár Tero z Večerného hája mal iba tridsaťpäť, ak vôbec, a nevyzeral na chorého. Naopak, šíril vôkol seba dobrú náladu a životnú silu, ako to dokáže iba mladý muž. Široké plecia, silné ruky a zdravá farba v tvári, taký bol Tero. A keď sa usmial, na oboch líkach sa mu spravili krásne jamky.

Ich priateľstvo sa začalo zemiakovou kašou. V jedálni Večerného hája ju podávali až pričasto, kým trebárs ryžu neponúkali

nikdy. Mysleli si, že starci nemajú zuby a kaša im poľahky sklízne dolu krkom ako bábätkám. Vo všetkých jedlách chýbala soľ a o poriadnom kuse mäsa bolo zbytočné čo i len snívať. Siiri nemala zemiakovú kašu rada a Tero jej spod pultu zakaždým vyčaroval inú prílohu, mrkvu a cviklu. Po obede si Tero prišiel k Siirinmu stolu vypiť šálku kávy. Raz sa Siiri spýtala, či má priateľku, a Tero jej odpovedal, že keď má Siiri, iné nepotrebuje. Občas takto trochu flirtovali a zabávali sa na tom. Také bezstarostné veselé táračky, akých vo Večernom háji vskutku nebýval nadbytok.

Kartová partička sa očividne skončila. Veľvyslanec sa vypytoval Army na jej vek, Anna-Liisa listovala v novom cenníku služieb Večerného hája a zľahka zaodfňala, aby naznačila, že sa chystá na novú prednášku. Nikto sa netváril, že by ľutoval smrť mladého kuchára.

„Deväťdesiatdva rokov? Tak to už nemáš vodičský preukaz?“ začudoval sa veľvyslanec. „Vitaj v mojom taxíku, Irmička! Mám veľa poukázok, takých tých na taxíky, nedá sa s nimi robiť nič iné, iba jazdiť dokola.“

„Isteže mám vodičský preukaz!“ vyprskla nenávisťne Irma, lebo sa jej nepáčili veľvyslancove návrhy. „Mám spolužiaka gynecológa a ten nám na každej stretávke napíše potvrdenie na vodičský preukaz. Lenže deti mi auto vzali, len tak si pripravia dospelého človeka o právo na pohyb a jazdenie. Pamätáte sa na moje malé červené autíčko?“

Okrem Siiri si naň nikto nespomenul. Sedela v ňom, keď Irma šoférovala po Mannerheimovej ceste v protismere popred Švédске divadlo a zastavili ich policajti. Podľa mienky Irminých detí to bol dostatočný dôvod, aby červené autíčko odviezli naspäť do predajne. Aj veľvyslanec však považoval taký trest za nepri-

meraný. Prejsť popred Švédske divadlo takto pochabo nemohol byť veľký hriech, veď tam stále boli nejaké rozkopávky a stavby, takže ani Helsinčanka v desiatom pokolení ako Irma Lännenleimuová nemohla vedieť, akým smerom sa má ten-ktorý deň jazdiť.

„Lenže tak to je,“ pokračovala Irma. „Keď je človek starý, rozhodujú o ňom iní, nech ide o čokoľvek na svete.“

Irmine deti a vnuci, ktorých bolo veľa a ktoré oslovovala zlatička, predali jej byt v Töölö a Irmu strčili do nájomnej dvojgarsonky v domove s opatrovateľskou službou Večerný háj bez toho, aby sa s ňou poradili. Bolo to pre jej dobro, ako sa vyjadrili zlatička, lebo v domove bolo bezpečne a ony sa už nemuseli uprostred svojich pracovných zhonov umárať starosťami, či si Irma spomenula, že má vstať z postele a užiť lieky, alebo či v nočnej košeli nepobieha po meste.

„A potom mi ešte do bytu namontovali bezpečnostné kamery, aby sa cez počítač mohli hocikedy pozrieť, čo porábam. Ako keby som bola nejaký leňoch trojprstý v zoologickej záhrade! Vystrkujem do tých kamier riť vždy, keď idem spať.“

Veľvyslanec sedel so zhrbenými plecami a porazenecky si prezeral ošúchané súkno kartárskeho stolíka.

„Ty máš aspoň nejakých príbuzných, ktorí si dajú námahu, aby ťa špehovali,“ podotkol. „A niekoho, komu môžeš otrčiť zadok.“

„Len sa neboj, aj nás osamelých tu vo Večernom háji iste špehujú,“ utešila ho Anna-Liisa. „Opatrovateľky predsa chodia z času na čas ňuchať po našich bytoch, majú vlastné kľúče.“

„Tak je! Predvčerom mi o siedmej ráno vstúpil do bytu akýsi muž, keď som sa nahá preťahovala v posteli,“ zvolala Irma.

„Naozaj?“ rozveselil sa veľvyslanec a zodvihol balíček kariet s úmyslom začať novú hru.

„Iste hľadal môj testament. Smrť, smrť, samá smrť.“

Keď Irma osudovo znižujúc hlas vyslovila smrť, smrť, Siiri sa chtiac-nechtiac neubránila úsmevu. Irma mala hŕbu vlastných slovíčok a odpočutých riekaniak, ktoré únavne opakovala, ale táto sa Siiri páčila, najmä vtedy, keď sa Irme podarilo použiť ju vo vhodnej súvislosti.

Potom Anna-Liisa zasa spustila o svojom stratenom striebornom zrkadielku. Bola si istá, že ho ukradli, rovnako ako veľvyslancovcov krásny nástenný koberec, práve keď boli v skupine na cvičenie pamäti, na tanci na stoličkách a na koncerte harmonikového tria. Siiri na tieto podujatia nechodila, predovšetkým nie na harmonikové koncerty, hoci v domove s opatrovateľskou službou ich organizovali každý týždeň. Prečo starým ľuďom vyhrávali iba na harmonikách? Či už ľudia nevedia hrať na poriadnych nástrojoch? Vo Večernom háji stáli ladom tri klavíry, čo sem priviezli ako zálohu.

Na chodbách sa hromadili aj ďalšie zbytočné veci, lebo obyvatelia zomierali, no ich majetok si nikto neodnášal. Klavíry, knihy a jedálenské súpravy nik nechcel, a tak ich rozostavovali hore-dole, aby vytvárali pocit domova, hoci sa do tohto prostredia vôbec nehodili, lebo Večerný háj bol v modernej budove s nízkymi stropmi a stenami zo sadrových panelov. Bohvie, po kom tu zostal tento mahagónový kartársky stolík, opustený starý kus nábytku, pri ktorom dennodenne hrávali.

„Majú to premyslené,“ vyhlásila Anna-Liisa. „Keď sa na chodbe nechajú dva secesné stolíky, zo dva klavíry a šesť metrov encyklopédií, nikto neuverí, že tu obyvateľom kradnú ich majetok. Hoci práve o to tu ide.“

„Zlodejstvo je aj to, že od nás vyberajú poplatky za všetko možné, pričom ani nevidíme, ako sa peniaze kotúľajú z účtu

na účet,“ pritakala Irma. „Našťastie, odkedy sa banky presunuli do počítačov, starajú sa mi o finančné veci moje zlatička. Priame inkaso! Teraz prekladám ja!“

„Čo chceš tým prekladáním povedať v tejto súvislosti? Nie je to termín z bridžu?“ spýtala sa Anna-Liisa s dotknutým výrazom v tvári.

„Ovládáte bridž?“ ožil velvyslanec.

„Chcela som povedať, že si pamätám to slovné spojenie. A či to zlodejstvo nevolajú priamym inkasom?“

Irma nedôverovala vlastnej pamäti. Keď si na svoje prekvapenie spomenula na niečo, o čom predpokladala, že to zabudla, nazývala takú udalosť prekladom alebo zvláštnym javom. Bola schopná povedať: „Akýsi zvláštny inštinkt mi prezradil, že moja rádionka leží na televízore,“ čím nesmierne dráždila Annu-Liisu.

Lenže Irma mala pravdu. V domove s opatrovateľskou službou Večerný háj odchádzali peniaze z účtov starčekov rozličným ošetrovateľským a služby poskytujúcim firmám, no nikto si nič nevšimol. Len samotné nájomné za malú dvojgarsónku bolo tisíc eur za mesiac a neustále k nemu pridávali všelijaké poplatky za služby a ďalšie výdavky. Ceny boli raz také, inokedy onaké a vychádzali z toho, že obyvatelia nepoznali hodnotu peňazí. Mnohí ešte hovorievali o starých markách, pričom mali na mysli marky spred menovej reformy v roku 1963. Ich príbuzní nemali pre svoje zlé svedomie odvahu čudovať sa nad cenami a navrávali si, že čím viac za starostlivosť zaplatia, tým musí byť lepšia.

„Nohavice dolu, štrnásť eur, nohavice hore, šesťnásť eur,“ prečítala Anna-Liisa z cenníka Večerného hája. „Taká jedna potreba potom vyjde poriadne draho.“

„Tridsať eur. Sadni si a pokračuj, to vyjde na stoosemdesiatjedem nových mariiek!“ vyrátala pohotovo Irma.

„Plienky sú lacnejšie,“ vyhlásila Siiri, hoci nevedela, koľko plienky stoja a kde ich predávajú. V Španielsku plienky dostať v bežných marketoch. Vo Večernom háji bolo zopár navrátilcov, ktorí kedysi odišli na dôchodok za slnkom do Španielska, no teraz, keď ich obťažuje únik moču, zákal alebo dysplázia bedrových kĺbov, prišlo im vhod bezpečie fínskych domovov s ošetrovateľskou službou. Patrila medzi nich aj nová dvojica v áčku, áno, tá, čo sa venovala popoludňajšiemu sexu tak nahlas, že susedia sa museli sťažovať. Zároveň vyvolali dojem, že sú šporovliví, lebo si priviezli aj lacné plienky nakúpené v nejakom markete. Irma vedela, že majú balkón plný škatúl s plienkami.

„Vyzerá to hrozne. Nevojdú sa k nim ani muškáty, viete si to predstaviť? zvolala Irma. Jej dcéra objednala matke prostredníctvom Ústredného zväzu práce so seniormi plienky od štátu až do konca života, lenže Irma ich vrátila, lebo nemala miesto na ich skladovanie. Na balkóne radšej pestovala kvety.

„Marí sa mi, že pani sa volá Margit. Bolo by to možné? A jej muž by mohol byť Eino. Eino a Margit? Čo vám hovoria vaše inštinky?“

Ostatní sa nevedeli rozhodnúť, ako sa ten nový pár volá.

„Prečo je vyťahnutie nohavíc drahšie ako stiahnutie?“ spýtala sa Anna-Liisa, aby znova rozprúdila rozhovor, ako keby pri tomto brainstormingu zastávala funkciu predsedníčky.

„Bola by sukňa lacnejšia?“ prispel do diskusie veľvyslanec.

„Závisí to od zemskej príťažlivosti!“ zakričal niekdajší faktor Reino, ktorý sa k nim blížil od nádržky s pitnou vodou. Mal žiadostivý pohľad a Siiri vždy označoval za najkrajšie dievča vo

Večernom háji. Irma tvrdila, že Reino sa dokonca pokúsil pobozkať ju vo výťahu, lenže Irma toho natárala. Reino, v zdravotných papučkách a voľných teplákových nohaviciach, k nim v chodúľke prifičal obdivuhodným tempom. Na krku sa mu hompálala karta na jedlo, hoci nebol čas obeda.

„Možno to je kvôli opasku,“ poznamenala Siiri a zberala sa na odchod. „Gombíky a opasok sa ťažšie zapínajú ako rozopínajú. Teda ak je človek riadne oblečený.“

Pobalila si veci do kabelky, okuliare, vreckovku aj pastilky, a Irma začala robiť to isté. Bolo im tak trocha proti srsti, že faktor chodil taký neupravený, bradu mal vždy zle oholenú, medzi zubami nánosy, uši a obočie ako trnité krovie.

„Podľa mňa sa gombíky na ženskej blúzke a spony na mídri ľahšie rozopínajú ako zapínajú. Ide pritom o silu v ťahu,“ vysvetľoval faktor.

„To sú hlúposti, Reino,“ ozvala sa Anna-Liisa mrazivým tónom. „Ty si nikdy žene háčiky nezapínal.“

„Však už by bolo načase. Zájdi ku mne. Najprv sa trocha pozovíme vo výťahu.“

To už stačilo aj Anne-Liise. Smutne si vzdychla a oznámila, že odchádza do auditória vypočuť si prednášku Pestrá strava ako povzbudenie funkčných schopností človeka vo vyššom veku. Veľvyslanca tá myšlienka nadchla a ponúkol sa, že Annu-Liisu odprevadí. Vstal, zdvorilo posunul chodúľku Anne-Liise vedľa stoličky a ponúkol jej predlaktie ako ten najlepší gavalier pri tanci. Irma zamrkala na Siiri a spolu odišli k výťahu.

Reino zostal pri kartárskom stolíku sám a čudoval sa, kam sa všetci podeli a prečo má na krku stravovaciu kartu.

„Sestra! Sestra, haló, slečna! Pomôžte mi!“

Zbytočne však faktor volal na sestry, lebo tie nemali čas pribehnúť, aby sa pozreli, čo morí zdravého chlapa. Usiloval sa sňať si tú kartu sám. Bolo to ťažké. Uzol bol napevno, navyše na šiži. Čím viac kmásal, tým pevnejšie sa uzol sťahoval. Vstal a nasilu si kartu strhol, škaredo zahrešil a šmaril celú tú guču na zem. Potom sa zvalil na pohovku v spoločenskej miestnosti v nádeji, že sa pred ním čochvíľa objaví Siiri Kettunenová alebo niektorá iná z kráľovien Večerného hája, aby ho pobavila, a zaspal.

II

SIIRI SA VYDALA na chodbu na prízemí vyhľadať sociálneho pracovníka Pasiho, ktorý zvyčajne sedával vo svojej kancelárii. Chcela sa s Pasim pohovárať o Terovej smrti. Pasi a Tero spolu dobre vychádzali, často vídala oboch mládencov, ako sa bavia v kuchyni. Lenže teraz boli dvere Pasiho kancelárie zamknuté a na lístočku na nich nalepenom čítala: „Pracovné povinnosti sociálneho pracovníka dočasne vykonáva hlavná sestra Virpi Hiukkanenová“.

Virpi bola dôverníčkou riaditeľky Sinikky Sundströmovej, jej ľavá i pravá ruka, ktorá so zaujatím zariaďovala všetko, čo sa týkalo domova, a okrem seniorov mala na starosti aj nábor a pracovnú pohodu pracovníkov. Virpi Hiukkanenová bola záchranou Večerného hája, lebo jeho riaditeľka Sundströmová, milá, priateľská a veľmi príjemná osoba, bola zároveň v mnohých veciach naozaj nepraktická.

Takéto situácie si vyžadovali prefíkanosť. Keby sa išla vypytovať na kuchárovu smrť a neprítomnosť sociálneho pracovníka priamo

riaditeľky Sinikky Sundströmovej, tá by si mohla pomyslieť, že ju Siiri z niečoho viní. Vecná komunikácia s riaditeľkou bývala niekedy neobyčajne náročná, lebo tá niesla na svojich pleciach všetko zlo sveta a prvú spomedzi všetkých vždy obviňovala seba. Siiri si musela vymyslieť niečo iné, s čím pôjde za Sundströmovou.

Vrátila sa do svojho bytu, pozrela si v televízii jeden diel Hercula Poirota a potom si ľahla do postele odpočinúť. Predstavovala si, že býva v rovnako krásnom dome z tridsiatych rokov ako Poirot v Londýne, uprostred pekných funkcionalistických predmetov, a už sa ponárala do príjemného sna, v ktorom si Poirot štipkal konce fúzikov, usmieval sa na ňu svojimi priateľskými hnedými očami a zodvihol ruku k strieške svojho klobúka, keď zazvonil telefón.

Siiri musela vstať, lebo telefón ležal na stolčeku v predsieni. Mnohí mali telefón vedľa postele, ale Siiri bola zvyknutá, že v predsieni stál telefónny stolík a vedľa neho stolička. Tam sa lepšie rozprávalo než pri balansovaní na okraji postele. Napokon, vstávanie z postele bolo dobrá rozcvička. Lenže ona sa nezdvíhala pružne, lebo chvíľu trvalo, kým sa jej pri vstávaní prestala krútiť hlava a utíchlo šumenie v nej. Telefón musel vyzvárať dlho.

„Tu je Tuukka, ahoj. Dostala si dosť čudný účet za upratovanie.“

Siiri kedysi dávno poprosila ktorési spomedzi svojich vnúchat, aby zo svojho počítača dohliadalo na jej bankový účet, lebo sama to nezvládala, a priateľ dcéry jej vnuka z dcérinej strany na to ochotne pristúpil. Tuukka bol veľmi milý a študoval čosi čudesné na univerzite.

„Mikrobiálne a environmentálne biotechnológie,“ vravieval často, lenže nikomu to nič nehovorilo.

Tentoraz Tuukka na obrazovke videl, že zo Siirinho účtu stiahli sedemdesiatšesť eur za upratovanie, hoci dievčina oblečená v čiernom pred dvoma týždňami len zašla do jej dvojgarsónky a trocha sa povykrúcala uprostred podlahy. Dievča malo pery natreté na čierno a vlasy ešte tmavšej farby než Irmin ázijský masér.

„Nepovedala ani slovko, kým sa tam opierala o mop.“

„Je tu faktúra za dve hodiny,“ povedal Tuukka a nechcel komentovať vzhľad ani správanie upratovačky, naozaj vecný muž.

„Ale tá stvora tu bola iba pol hodiny, ak vôbec. Pozrela som sa na hodinky a celý ten čas som bola doma.“

„Možno majú dvojhodinovú službu ako minimálnu sadzbu, to býva často. Ale sedemdesiatšesť eur je brutálna cena.“

Keď dotelefonovali, bola Siiri spokojná. Neprimeraný účet za upratovanie bol terno, presne čosi také potrebovala, aby mohla zájsť za výkonnou riaditeľkou. Rozhodla sa, že sa bude sťažovať a pre istotu podá písomnú pripomienku, aby vznikol nejaký úradný dokument. Lenže to by musela celú vec spísať ručne, guľôčkovým perom na štvorčekovanom papieri, a to by nevyzeralo presvedčivo. Pracovala predsa desiatky rokov v Ústave národného zdravia ako pisárka na stroji, desaťprstovou hmatovou metódou prepisovala načisto čarbanice iných ľudí. Produkovala bezchybné hárky so správnymi okrajmi, medzerami medzi riadkami a úpravou, nikdy nemala preklepy. Siiri si ešte stále pamätala, ako ju našťvalo, keď krásne a bezchybne naskladala riadky listu na papier a vedúci oddelenia potom chcel zmeniť formu pozdravu a celú prácu bolo treba začať od začiatku. Strojopis bol umenie, ktoré už vlastne nikto nepotrebuje ani neuznáva.

Keď sťažnosť dopísala, na okamih sa zamyslela, ako ju nazvať, a potom napísala: To už nevedia ani upratovať? A hneď aj išla

odniesť papier do kancelárie Sinikky Sundströmovej. Cestou ten nadpis oľutovala, lebo cieľom bolo poťažovať sa na fakturáciu, nie na zlé upratovanie, hoci aj na to by bolo treba niekedy zaviesť reč. Mnohokrát sa s obyvateľmi domova čudovala, že upratovačky treba chytiť za ruku a naučiť ich, že prach sa vymetá aj spoza radiátorov a veraje dverí sa utierajú mokrou handrou.

Pracovňa riaditeľky sa nachádzala na prízemí na začiatku chodby, hneď vedľa odpočívárne. Mnohí zastávali názor, že tá miestnosť tam bola preto, aby Sundströmová mohla obyvateľov domova špehovať a strážiť. Anna-Liisa bola presvedčená, že pracovníci Večerného hája majú nutkavú potrebu všetko kontrolovať. Najhorší zo všetkých bol vraj Virpin muž.

Erkki Hiukkanen bol od svojej ženy oveľa starší, zamak tupý a lenivý chlap, ktorého nazývali domovníkom, hoci jeho oficiálna funkcia bola čosi ako správca zariadenia. Erkki, ktorý pomaly strácal vlasy, mohol prísť kedykoľvek bez pozvania vymeniť malú žiarivku v lampe na strope, hoci tá stará nemala nijakú chybu. Alebo inokedy prišiel skontrolovať odpadové potrubie a kanály ventilácie, s ktorými boli neprestajné drobné problémy. Všetci sa naučili, že ak prišla prekvapivá návšteva, bol to Erkki Hiukkanen v modrých montérkach, jediná bezplatná služba vo Večernom háji.

Lenže nech sa už medzi obyvateľmi domova rozprávalo hocičo, Siiri mala riaditeľku Sinikku Sundströmovú rada. Verila, že jej úprimne záleží na obyvateľoch domova a chce sa všetkými prostriedkami postarať, aby sa mali lepšie. Sundströmová bola typ ženy oddanej svojej práci, ktorú tešilo, keď iným prinášala dobrú pohodu.

Riaditeľka sedela vo svojej kancelárii zahľbená do čohosi v počítači. V miestnosti vládlo tlmené osvetlenie, tmavé závesy

na oknách boli zatiahnuté a na stole horela zapáchajúca svieca. Vedľa nej stála akási dosť pokrútená objemná solná plastika, tiež asi voľajaké svietidlo. Siiri sa zazdalo, že na obrazovke sú hracie karty, to však bolo sotva možné, hrať karty na počítači. Len čo si Sundströmová Siiri všimla, priateľsky sa usmiala a utekala ju objať. Siiri cítila, ako sa nevhodne hlboko prepadá do záhybov riaditeľkinho tela a vône jej korenistého parfumu, a zľakla sa, že by jej to mohlo spôsobiť kýchací záchvat. Lenže Sinikka Sundströmová vyštudovala náuku o aktivizácii seniorov a naučila sa, že starí ľudia potrebujú dotyk.

„Siiri, zlato! Ako sa máš?“ spytovala sa riaditeľka, keď starenku napokon pustila, aby sa mohla voľne nadýchnuť.

Siiri pristúpila priamo k veci a podala jej svoju sťažnosť. Poprosila o prepáčenie, že je napísaná rukou na štvorčekovanom papieri.

„To nič, to predsa nevádí. Veď máš pekný rukopis, presne ako moja stará mama. Pravda, tá už dávno zomrela, ešte som chodila do základky.“

Riaditeľka si prečítala lístok, zvrátila bolestne vytrhané obočie a zatvárila sa ustarostene. Bolo jej hrozne ľúto, že Siiri sa prihodila taká nepríjemnosť, a sľúbila, že sa do veci ihneď vloží, hoci upratovanie vlastne nepatrí do jej pracovnej náplne, lebo je to externá služba. Požiadala Siiri, aby sa posadila, a zoširoka vysvetľovala, že ide o súkromnú upratovaciu firmu, že Večerný háj vypísal výberové konanie pre hromadu spoločností a práve táto, Prvá čistiaca a leštiaca úderná, a.s., bola absolútne najvýhodnejšia a najspoľahlivejšia, a že za veci týkajúce sa všetkých subdodávateľov zodpovedá vo Večernom háji vedúci kvality Pertti Sundström.

„Pertti? Je to vaša rodina?“ spýtala sa Siiri, lebo doteraz o nejakom vedúcom kvality nepočula.

Pertti Sundström bol Sinikkin muž a Sinikka by ho Siiri rada predstavila, lenže Pertti bol, žiaľ, na služobnej ceste a Siiri by bolo stačilo zaniest' svoju sťažnosť do schránky na spätnú väzbu nachádzajúcej sa na chodbe, do tej s veľkým obrázkom ruže. Napokon, bolo by to najmúdrejšie, lebo Pertti vykonával úlohy vedúceho kvality prostredníctvom vlastnej komanditnej spoločnosti.

„Kancelárie má v Rybnom prístave. Perttimu to však môžem odovzdať aj ja,“ dodala napokon riaditeľka priateľským hlasom a poďakovala Siiri za aktivitu, pretože iba vtedy, keď klienti poskytnú spätnú väzbu, je domov s opatrovateľskou službou schopný zlepšovať svoju činnosť.

„Máme síce plný počet bodov vo výsledkových dotazníkoch mapovania kvality, no vždy možno byť ešte lepší ako najlepší!“

Siiri sa zachytila stola, aby sa mohla postaviť, a vtom si na riaditeľkinom stole všimla zložku, na ktorej bolo napísané kuchárovo meno. Aká nádherná náhoda! Nebyť toho, bola by zabudla na skutočný dôvod svojej návštevy.

„Tero Lehtinen. Bol to príjemný muž a dobrý kuchár. Môžete mi povedať, na čo tak prekvapivo zomrel, taký mladý človek?“

Sinikka Sundströmová už vychádzala na chodbu, mávajúc štvorčekovaným papierom od Siiri, no keď začula Terovo meno, zastavila sa, rýchlo sa obrátila, zatvorila za sebou dvere a trielila k Siiri, aby ju objala. Veľký drevený náhrdelník výkonnej riaditeľky sa bolestivo pritisol k Siirinmu lícu.

„Všetci za Terom smútime. Bolo to také tragické. Mali sme ho veľmi radi,“ bľabotala a hladkala Siiri, akoby bola nejaké obzvlášť obľúbené domáce zvieratko. Keď sa Sundströmovej podarilo Siiri

utešiť, pomohla jej vstať a požiadala ju, aby odišla, lebo sa ponáhla na schôdzu v meste. Pri obliekaní kabáta neprestávala bedákať a Siiri začínala mať pocit, že by tej úbohej žene mala nejako pomôcť. Nenapadlo jej však ako.

„Zorganizujeme terapeutickú skupinu pre všetkých, ktorí pocítia, že potrebujú pomoc v súvislosti s Terovým úmrtím. Chceš sa zúčastniť aj ty, drahá Siiri?“

Sundströmová si cez plece prehodila pestrý šál s takým rozmachom, že jeho strapce sa zľahka dotkli Siirinej tváre.

„Nie, ďakujem. My starci po čomsi takom netúžime, ale pre pracovníkov to bude dozaista užitočné,“ odvetila Siiri a pokúsila sa na riaditeľku povzbudivo usmiať.

„Och, nehovor o sebe ako o stareнке, to je také škaredé slovo. Takže ja pôjdem. Pá!“

III

IRMA A SIIRI BÝVALI v susediacich dvojgarsónkach na druhom poschodí vchodu A Večerného hája. Byty boli identické, no napriek tomu celkom odlišné, lebo Siiri zariadila ten svoj skromne, kým Irma si pri sťahovaní do dvoch izieb chcela so sebou vziať všetky obľúbené veci z veľkého meštianskeho bytu v Töölö. Dlážky pokrývali všade koberce, na stenách viseli nástenné koberce, obrazy a police plné kníh. Obývačke kraľovala pohovka s nízkym porcelánovým stolíkom, ktorý sama vyzdobila kvetinovými vzormi na kurze v robotníckej akadémii. V izbe bolo navyše hojdiacie kreslo, klavírová stolička ako spomienka na klavír, dve smiešne

taburetky a, samozrejme, jedálenský stôl so stoličkami a televízor a všade textilie s ružičkovými vzormi od firmy Sanderson: na van-
kúšoch, závesoch, nástenných koberechoch, poťahoch stoličiek.

Takmer dennodenne si u Irmy spolu pochutnávali na zalievanej káve a bábovke. Irma sedávala v kresle osvetlená stojacou lampou a Siiri na pohovke, kam ani raz nedopadlo mierne svetlo lampy pochádzajúcej z bytu, v ktorom Irma vyrástla. Občas jedna k druhej zašli len tak z ničoho nič v nočnej košeli. To bola dobrá stránka staroby, že človek smel chodiť v župane, jesť, čo mu chutí, a robiť, čo ho baví. Veď keď boli mladé, nemohli sa hostiť bábovkou, kedy sa im zachcelo.

„Bááábovka,“ zatiahla Irma. „Malo by v nej byť také dlhé á, aby sa počúvala rovnako dobre, ako chutí. Zober si ešte z bábovky, ja si dám zatiaľ svoju pastilku belladonny.“

Irma verila, že keď si zároveň s bábovkou zoberie liek na cukrovku, nemusí sa obávať, aké bude mať hodnoty cukru v krvi. Bola schopná zjesť jeden po druhom aj tri kornútky zmrzliny, zajesť ich pilulkou a zapíť kvapkou whisky. Siiri sa o svoju krv nestarala ani sa jej nechcelo zamýšľať sa, či má Irmino pachtenie nejaký zmysel.

„Čo myslíš, mohol by byť Pasi na nemocenskej, lebo Tero zomrel takým spôsobom?“ nadhodila Siiri, ale Irma mala iný názor. Neverila, že by vo Večernom háji niekto dostal voľno, lebo iný zomrel. Podľa Irmy hlavná sestra Virpi Hiukkanenová riadila všetko pevnou rukou a nechala pracovníkov drieť aj niekoľko pracovných zmien po sebe, zle platila a nikdy nikomu nepoďakovala. Mladí ľudia mali svojej práce po krk, tejto starostlivosti o starcov, ich blaho a pohodlie. Vyvolávali životunebezpečný zhon na mieste, kde sa nikto nikam neponáhľal a kde sa nikdy

nič neudialo. Sestry a ošetrovatelia sa vyčerpali a skončili, odišli za príjemnejšou prácou a vyberali si dlhodobé pracovné voľno zo zákona. Siiri nemala ani poňatie, čo také dlhodobé pracovné voľno zo zákona vlastne znamená.

„Vtedy zamestnávateľ platí za to, že pracovník rok nepracuje,“ vysvetlila jej Irma, lenže Siiri tomu veľmi neverila. Na Irmine reči sa nedalo vždy spoľahnúť, občas bývala popletená.

„Je to tak, naozaj. Zamestnávateľ prijme na jeho miesto nezamestnaného alebo utečenca a dostane od štátu subvencie,“ tvrdila Irma a Siiri sa rozhodla, že si to niekedy neskoršie overí.

Irma sa posnažila a zistila, že rozlúčka s Terom bude o dva týždne v starej kaplnke cintorína v Hietaniemi. Rozhodli sa, že sa zúčastnia na pohrebe aj na kare, lebo tam by sa mohlo mnohé vysvetliť. Siiri pohreby nemala rada, Irmu však potešila každá oslava.

„Povieme všetkým, aby išli s nami! Usporiadame veľký jesenný výlet na Terov pohreb,“ nadchýnala sa. „Môžeme cestovať starou električkou, aby to bavilo aj teba. Kam si sa naposledy s tou svojou električkou vybrala?“

Siiri odvetila, že včera išla trojkou a sedmičkou, samozrejme, na začiatku a konci cesty štvorkou. Na zastávke pri nemocnici Aurora do vozňa opäť pristúpila bláznivá žena, vykrikujúca sama pre seba, a keďže aj domy v Pasile sú škaredé, nálada bola dosť skľučujúca. Keď však prišli na Mäkelskú ulicu a do Vallily, myseľ aj okolie sa rozjasnili. Siiri si na rohu Stuureho ulice všimla reštauráciu, kde za tri eurá predávali raňajky uprostred odpolednia, a to ich obe rozveselilo.

„Mohli by sme tam niekedy zájsť namiesto toho, aby sme tu popíjali zalievajú kávu,“ navrhla Irma.

„On tam na rohu Mäkelskej a Stuureho vlastne nijaký roh nie je, ale akási okrúhla priehlbeň ako v stredoeurópskych mestách. Lenže ty asi vôbec nevieš, o čom rozprávam, lebo si tam nebola.“

Irma patrila medzi ženy, ktoré nikdy nič nevybavovali na nesprávnej strane Dlhého mosta. Občas sa však dostala až do Vallily a pamätala si, že v tej štvrti nádherne rozvoniava káva.

„Veikko mi rozprával, že vo Vallile sú veľké bloky tehlových domov z dvadsiatych rokov a že sa vyplatí nazrieť do ich vnútorných dvorov, lebo tam možno z ničoho nič objaviť nádherný park.“

Veikko bol Irmin muž. Zomrel už dávno na rakovinu pľúc, lebo denne vyfajčil dve škatulky cigariet. Irma o svojom mužovi rozprávala zriedka, a ani nevyzerala, že by sa jej za ním cnelo tak, ako sa Siiri cnelo za tým jej úplne každý deň.

„Bolo by hrozné, keby Veikko žil. Bol by celkom iste veľmi chorý a ja by som ho musela ošetrovať. Alebo by bol pomätený a ležal by na uzavretom oddelení.“

Oddelenie závažne dementných pacientov vo Večernom háji sa volalo Skupinový domov. Bolo to nízke krídlo budovy vedľa spoločenskej miestnosti a jeho dvere boli neprestajne zamknuté. Preto ho niekedy nazývali uzavreté oddelenie. Žiadny z obyvateľov domova ta nesmel vojsť, miesto bolo obostreté tajuplnou mystikou a vyvolávalo zároveň strach i zvedavosť. Sestry vbiehali, zvoniac kľúčmi, dvermi dovnútra a von z oddelenia a tvárili sa náhlivo, čelá pokrčené vráskami vyjadrujúcimi obavy.

Pani v klobúku občas s istotou oznámila, že niektorého z obyvateľov nájomnej časti domova preložili na uzavreté oddelenie. Keď sa tam dostala tučná pani z prvého poschodia z áčka, Irma navrhla, aby jej chodili zaspievať a čítať rozprávky, lenže Virpi

Hiukkanenová takú planú zbytočnosť rozhodne zakázala. Starostlivosť si vyžaduje odborné zručnosti a školenie, nik si tam nemôže odskočiť ako na ihrisko.

„Veď to je hrozné plahočenie,“ ozvala sa Irma. „Večer človeka zobudia o ôsmej a dajú mu tabletku na spanie. Ráno ho zobudia o ôsmej a dajú mu pilulku na povzbudenie. To nie je život pre ľudí. Takže Veikko urobil múdro, že fajčil a včas zomrel. Čo myslíš, oplátilo by sa, keby sme tiež začali fajčiť? Ináč nikdy nezomrieme. Smrť, smrť, samá smrť.“

Lekár v zdravotnom stredisku Siiri povedal, že by mala každý večer o pol deviatej užiť pilulku na zaspatie, lebo pre starých ľudí je dobré, keď vtedy spia. To ich naozaj rozosmialo.

„O pol deviatej? Pri televíznych správach?“ kotkodákala Irma tak, že jej bábovka zabehla a ona sa rozkašľala.

„Nezadus sa. Prinesiem ti niečo piť!“

Siiri zašla do kuchynky a vedľa drezu našla škatuľu s červeným vínom, ktorá stála bezpečne na svojom mieste vedľa fľaše s prostriedkom na umývanie riadu. Irma dodržiavala zásadu, že nepije, iba ak červené víno. Podľa nej bola voda na umývanie a mlieko pre ešte rastúce deti. Často vypila zo dva poháriky vína už pri obede a večer whisky predpísanú lekárom. Občas si nespomenula, či je večer, deň alebo popoludnie, a vtedy sa jej dávky červeného vína a whisky pomiešali.

Víno Irmu zázračne oživilo. Po vypití dvoch dlhých glgov bola opäť schopná hovoriť.

„Len som si uvedomila, že pri tých televíznych správach človek zaspí aj bez liekov.“

IV

BOLA VELMI POKOJNÁ, inými slovami zvyčajná popoludňajšia chvíľa. Po obede sa všetci utiahli na krátky odpočinok a okolo tretej zišli dolu do spoločenskej miestnosti zahrať si kanastu. Kartárska hodinka nepatrila do služieb poskytovaných Večerným hájom, vznikla spontánne, keď sa ukázalo, že mnohí radi hrajú karty, najmä kanastu.

Irma zamiešala a každému rozdala jedenásť kariet. Túto činnosť pokladala za neobyčajne príjemnú, keďže vedela zručne miešať a rezko rozdávať. Nehrali v družstvách, lebo z toho vznikala iba zvada a nemohli by sa zúčastniť všetci. Keď boli karty rozdané, zopakoval sa nemenný rituál. Irma ukázala svoje karty a radovala sa z dvojok a žolíkov, Anna-Liisa znervóznela z Irminho pochabenia a Siiri, faktor a veľvyslanec si potichu usporadúvali karty. Veľvyslanec sedel po Irminej ľavej strane, aby mohol začať hru.

„Vyložím,“ oznámil a položil pred seba troch dolníkov. Irma obdivovala veľvyslancov výkon a Anna-Liisa nervózne zaodfňala, zrejme bola rozhodnutá zbierať dolníky tiež. Keď na ňu prišiel rad, zdvihla si Siiri z balíčka žolíka, pousilovala sa neusmiať a odhodila károvú štvorku.

„Dostala si niečo pekné?“ spýtala sa Irma. „Reino, teraz si ty na rade.“

Lenže faktor si kartu z balíčka nezobral. Vôbec nevyzeral, že sleduje hru, len civel pred seba, čosi si mumlal a karty držal v ruke neposkladané. Všetci sa na neho s očakávaním pozerali.

„Olavi Raudanheimo... v invalidnom vozíku a vojnový veterán! Keby mi to nepovedal sám Olavi... pánaboha, dočerta, že čosi také existuje!“

Reino krútil hlavou a vykrikoval, až prskal sliny, a karty odleteli na podlahu. Rozhadzoval rukami a vrieskal tak dlho, až sa napokon bezmocne zrútil a rozplakal. Veľký chlap, zvyčajne taký veselý, a plakal ako malé decko, vzlykal a nariekal, trasúc sa na celom tele. Šiel z toho strach. Irma mu ponúkla vlastnú vreckovku, Siiri ho chytila za ruku, naklonila sa k nemu a prosila ho, aby im povedal, o čo ide. Anna-Liisa odsunula stoličku o pol metra dozadu a príkro hľadela na vzlykajúceho a bľabotajúceho muža.

„Rozprávaj zreteľne,“ vyzvala ho Anna-Liisa. „Z tvojej artikulácie nič nerozumieme.“ Anna-Liisa mala, samozrejme, pravdu. Faktorov plač zosilnel a prešiel do revu a nikto nepochopil, čo hovorí.

Olavi Raudanheimo bol Reinov sused na céčku. Býval v garsonke a pohyboval sa na invalidnom vozíku, vídali ho však len zriedka. Občas ho Reino vyviezol von do najbližšieho parku, ale na podujatiach vo Večernom háji sa necítil dobre, patril skôr k mužom, ktorí si radi čítajú, lúštil krížovky a počúval rozhlasové správy. Olavi prišiel o obe nohy vo vojne a vo Večernom háji býval na základe zmluvy so Štátnou pokladnicou.

„Azda Olavi umrel?“ spýtala sa veselo Irma.

„Kdeže, keby aspoň...“ odpovedal Reino, poškrabal sa na hlave a hlasito sa vysiakal do Irminej čipkovej vreckovky. „Starý chlap a musel vydržať čosi také, dopekla.“

„To je stará vreckovka po mojej mame,“ vysvetľovala Irma a ustarostene si prezerala mokrú guču. „Ale čo, na tej handre nezáleží,“ pokračovala už s úsmevom. Irma sa vždy usilovala rozjasniť atmosféru, nech už bola situácia akákoľvek. „Tak je, my predsa nikdy neumrieme! Smrť, smrť, samá smrť. Joj, aj tam je jedna karta – a aký úbohý kráľ! Spadol Olavi vo svojom byte?“

Dostal mozgovú príhodu? Alebo už začali umierať aj jeho deti? Som teraz na rade ja? Myslím v tejto hre.“

„Znásilnili ho! Včera večer Olaviho znásilnili v jeho vlastnom byte!“ zakričal Reino tak, že všetko stíchlo. Potom sklonil hlavu, aby pridusil plač. Irma si zložila karty do lona a Siiri bezradne hľadela na Annu-Liisu, stále ešte tisnúc Reinovu ruku. Veľvyslanec sa sústreďoval na svoje karty, akoby sa vôbec nič nedialo.

„Muža predsa nemožno znásilniť,“ ozvala sa naostatok Siiri.

„Nie je to názov knižky od Márti Tikkanenovej?“ začala sa zamýšľať Irma a prstami preberala svoj perlový náhrdelník. „Tuším sa to volalo *Muža nemožno znásilniť* alebo tak akosi. Čítali ste to? Ak si dobre pamätám, ja nie. Knižky od Henrika Tikkanena som, pravda, čítala, *Máriinu ulicu* a *Bobriu cestu* a ďalšie z nich, lebo Henrik Tikkanen bol spolužiakom môjho brata. Siiri, nevolal sa aj starší človek, čo ti chodil upratovať, Tikkanen? Ten, čo len nedávno zomrel na rakovinu. Moja švagriná Tikkanena odsudzovala, lebo zverejňoval všelijaké intímne spomienky na ľudí, teda ten Henrik Tikkanen, nie ten tvoj upratovač. Umrel aj on na rakovinu? Myslím Henrik Tikkanen. V románe *Kulosaarska cesta* už píše o zomretom dievčati, ktoré chodilo do tej istej triedy ako moja švagriná, o tom, čo zomrelo na rakovinu čoskoro po škole, a vtedy...“

„Buď už ticho,“ dosť príkro prerušila Irmu Anna-Liisa, hoci Siiri by si bola rada vypočula, o čej smrti to Irma vlastne rozpráva, lebo tento príbeh predtým nepočula.

Reino sa vztýčil v celej svojej výške tak prudko, že stolička sa s treskom prevrhla.

„Olaviho Raudanheima znásilnili včera v sprche!“ vykrikol ešte hlasnejšie ako pred chvíľou. Takto lomoziaci vyzeral oveľa

hrozivejšie, tvár mal plnú slz a nenávisti, bradu zle oholenú. Veľký chlap v teplákových nohaviciach a s trepotajúcim sa špinavým podolkom košele.

„Pochopili sme to už na prvý raz,“ ozvala sa pokojným hlasom Anna-Liisa. „Čo presne myslíš tým znásilnením? Treba mať na pamäti, že znásilnenie je vždy spojené s použitím moci. Nemusí s ním byť nevyhnutne spojený pôžitok alebo vôľa, ak rozumiete, na čo narážam. Znásilnenie je pokorenie a podrobenie.“

„Kto je na rade?“ spýtal sa veľvyslanec strácajúci trpezlivosť. Chcel, aby hra pokračovala, mal totiž dobré karty.

Reino sa pokúsil zodvihnúť svoju stoličku, znervóznel však, keď ju nenadvihol, a tak znova spustil vreskot.

„Ten prekliaty ošetrovateľ... homoš jeden, dočerta! Ráno, keď ho mal osprchovať... Olavi mi to sám povedal. Boha jeho bohovského!“

„Reino, posad' sa. Bolo to večer alebo ráno? Mohol by mu niekto pomôcť so stoličkou?“

Anna-Liisa bola ako učiteľka materinského jazyka zjavne zvyknutá zvládať nepokojných vyrušujúcich i ochromené stáda. Irma poslúcha ako prvá, zdvihla faktorovu stoličku a pokúsila sa ho do nej posadiť. Nebolo to ľahké, lebo Reino odporoval, triasol sa a зановito si otieral tvár do rukáva.

„An, auf, hinter, in – dostal som srdcovú trojku,“ zatralalákal veľvyslanec, ktorý pokračoval v hre sám. Irmine a Reinove karty ležali na zemi, Siiri však svoje zvierala v druhej ruke tak silno, až ju boleli prsty.

„Nepamätám si, neviem. Veď je to jedno,“ zafňukal Reino a konečne sa posadil, keďže sa trocha upokojil. Usiloval sa dýchať zhlboka a znova sa vysiakal do Irminej vreckovky, ktorá sa

zdala menšia ako predtým. „Ale, preboha, vojnový veterán... vie sa sám aspoň umyť...“

„Čože tu pán Reino tak vyvádza?“

Dorazila hlavná sestra Virpi Hiukkanenová. Nikto ju predtým nevidel utekať, no teraz trielila, až jej tľapkali zdravotné sandále. Virpi pevným chvatom schytila Reina za rameno, čo ho s konečnou platnosťou urazilo a začal vystrájať ako najatý. Chodúľka sa dala do pohybu, balíček kariet vyletel do vzduchu, stolička znova spadla a preľakla sa aj Virpi. Okolo nich sa prekvapivo rýchlo objavil krádeľ pracovníkov, všetko úplne cudzí ľudia okrem Virpi, ktorej ostrý hlas účinne prenikal cez všeobecný rámus.

„Pacient na liečebné oddelenie na ošetrovanie!“

„Izvinite! Oсторожно!“

Štyri Rusky uchopili Reina, ktorý sa z obyvateľa zmenil na pacienta, a odviekli ho na injekciu. Reino vykrikoval nechutné vulgarizmy a prskal vôkol seba. Jeho hlas z chodby uzavretého oddelenia ešte dlho doliehal až do spoločenskej miestnosti. Irma sa dala do zbierania kariet zo zeme, hoci sa sťažka zohýbala, keďže bola mierne zaokrúhlená a riadne prsnatá. Veľvyslanec jej dychtivo pomáhal, nakukujúc pritom do Irminho štedrého výstrihu.

„Podľa mňa dočerta nie je hrozná nadávka,“ dychčala Irma, keď s červenou tvárou položila na stôl kôpku kariet.

Potom zasa rozpovedala príbeh, ako jej muž Veikko vrtal do steny dieru na poličku s knižkami a polička sa aj s knihami zrútila Veikkovi na plecيا a on vykrikoval dočerta. Irmina matka to počula a vydesila sa, lebo podľa nej by dobrý zať povedal iba dopekla.

„Lenže ja mám na to celkom iný názor. Dopekla je oveľa škarredšie slovo ako dočerta,“ zakaždým zakončila Irma tento príbeh.

Na veľvyslancovu žiadosť začali novú hru, Irma pomiešala a rozdala karty. Veľvyslanca mrzelo, že pre Reinovo vyvádžanie stratil dve čisté kanasty.

V

ODKEDY SA SIIRI DOZVEDELA O TEROVEJ SMRTI, jedálni Večerného hája sa vyhýbala. Vo svojom veku už nepotrebovala veľa jesť, stačilo, keď nezabudla vypiť aj niečo iné ako červené víno. Pečeňový nákyp tesne pred skazením možno dostať v obchode aj s tridsaťpercentnou zľavou. Siiri tam platievala všetky nákupy v hotovosti, lebo strojom ani kartám v obchodoch nedôverovala. Chodievala do obchodu vyberať zo steny peniaze. Na PIN kód si vyvinula mnemotechnickú pomôcku: druhá číslica bola prvou číslicou z tretej mocniny, tretia ich súčinom vydeľeným tromi a štvrtá súčtom dvoch prvých mínus tri. Irma si ten svoj nikdy nepamätala.

„Mám tu teraz vyťukáť to nula šesť šesť osem?“ spýtala sa Irma, keď spolu kupovali zľavnený pečeňový nákyp v hornej predajni Zľavovka v Munkkiniemi, ktorú nazývali Zdražovka, a predavačka zasunula jej kartu do malého prístroja.

„Pýta si od vás PIN kód,“ radila jej kasírka, lenže Irme to nepomohlo.

„Mám kód nula šesť šesť osem? Aha, ale možno je to číslo sociálneho poistenia.“

„Rodné číslo netreba,“ usmerňovala ju slečna a vrhla pohľad na frontu, ktorá sa tvorila za Irmou a Siiri.

„Ja vôbec netuším, čo je rodné číslo,“ odvetila znepokojene Irma. „Najlepšie bude, keď tam dám nula šesť šesť osem. Moje číslo sociálneho poistenia sa tuším končí na stotridsaťdva há a tento prístroj nemá písmená alebo ich len nevidím, keď...“

„To netreba,“ prerušila ju predavačka.

Strojček neprejavil o Irmin kód nijaký záujem. Ľudia za ich chrbtami krútili hlavami a naťahovali sa, aby videli, prečo to platenie toľko trvá. Siiri vzala Irminu peňaženku a v jej priečinku našla veľký zdrap papiera, na ktorom bolo napísané 7245.

„Aha, tu je!“ potešila sa Irma, ako keby zazrela drahého priateľa spred rokov, a hneď si spomenula, prečo je ten zdrap taký veľký. „Aby som to prečítala aj bez okuliarov, vidíš? Ale aké čudo je tých nula šesť šesť osem?“

Na to by nikdy neprišli, leda možno niekedy neskoršie, jedného dňa, ako Irma bezstarostne vravievala. Vzali svoj pečenný nákup a utiahli sa do Irminho bytu, aby sa navečerali a pripravili na Terov pohreb.

Irmin plán urobiť veľký jesenný zájazd sa zdal reálny, lebo sa naň prihlásila dokonca aj dvojica z áčka. Irma a Anna-Liisa boli z pohrebu také nervózne, že radšej zašli do zdravotného strediska po vrecúško upokojujúcich liekov. Ich osobným lekárom bol tentoraz černošský doktor, u ktorého nebolo možné podľa mena usúdiť, či ide o muža alebo o ženu ani odkiaľ pochádza.

„Hráte basketbal?“ spýtala sa Anna-Liisa rozliehajúcim sa hlasom, pozorne artikulujúc, muža, ktorý nechápal, čo tým pacientka myslí. Irma sa poponáhľala s vysvetlením, prečo prišli, a Anna-Liisa ju prerušila zakaždým, keď považovala za potrebné opraviť chybu.

„... a tento Pasi bol našim kuchárom už aspoň desať rokov, takže iste chápete, čo taká strata pre nás znamená...“

„Ten kuchár sa predsa volal Tero Lehtinen. Irma, nemohol byť vo Večernom háji desať rokov, lebo ani my tam toľko nie sme.“

„No vidíte, aké sme popletené,“ zaštekala Irma, a tak lekár každej z nich napísal vlastný recept a požiadal ich, aby nabudúce prišli do ordinácie každá osobitne.

Siiri nemala v úmysle dotknúť sa piluliek Anny-Liisy a Army ani len na Terovom pohrebe, hoci za kuchárom smútila väčšmi ako za svojou mačkou, ktorá zomrela o dva roky skôr. Teraz ju mrzelo, že si nezaťažila nového miláčika. Vtedy si bola istá, že ona sama umrie už na ďalší týždeň a mačka by bola problém, hoci Irma navrhla, aby jej Siiri toho tvora odkázala.

V časopise našli článok o japonských robotických mačkách, ktorými zásobovali starých ľudí. Usporila sa tak hŕba peňazí, lebo nebolo treba ako asistentov platiť ľudí, čo padali od únavy pod pracovným bremenom. Siví japonskí starci a starenky pripomínajúci roboty sedeli na obrázku v časopise s umelými mačkami v lone a Siiri sa čudovala, prečo tie mačky musia byť roboty.

„Ozajstné mačky by azda neboli dostatočne drahé?“

Lenže Irme sa rozsvietilo v hlave a začala rátať, aká nákladná by bola starostlivosť o mačky, istotne drahšia ako starostlivosť o starcov. Fínsko je plné ochrancov zvierat a ďalších aktivistov, kvôli ktorým sa starostlivosť o zvieratá stala pozorne sledovanou činnosťou. Museli mať dostatočný priestor, nerušený pokoj, slnečné svetlo, pravidelné vyvážanie na prechádzky, povzbudzujúce prostriedky vhodné pre ten-ktorý druh, pestrú stravu a iné veci, o ktorých by starí ľudia mohli nanajvýš snívať.

„Zásluhou tých aktivistov sú dnes voľné a šťastné aj sliepky!“

„Z okna električky som na Snellmanovej ulici videla predajňu potravín pre psov,“ povedala Siiri a obidve sa veselo zasmiali nad spomienkou, že na mieste, kde je predajňa s klobásami pre psov, bývalo v ich mladosti pravdepodobne mäsiarstvo, kde pre psov predávali iba kosti.

„Čo si oblečieš na Terov pohreb?“ spýtala sa odrazu Irma, akoby sa na pohreb dalo obliecť hocičo. Siiri nosila posledných dvanásť rokov na všetky pohreby tie isté čierne vlnené šaty, zato Irma mala množstvo alternatív a chcela od Siiri počuť, čo si myslí o tom, ako vyzerá.

„Bude to ozajstná módna prehliadka!“ nadchýnala sa Irma a vnorila sa do svojho šatníka, no najprv naliala Siiri trochu červeného vína, aby sa pri čakaní nenudila. Zo skrine sa ozývali výkriky a buchot a o chvíľu sa objavila Irma vo voľnom čiernom odeve a kastrólikovitom klobúčiku a začala sa vykrúcať po izbe.

„Je ti to priveľké, scvrkla si sa,“ podotkla Siiri.

Irma sa zastavila, jednu nohu vysunula dopredu a s osudovým výrazom sa ponad rameno zahľadela do zrkadla v predsieni.

„Máš pravdu.“

Mnohým starým ľuďom sa nechce kupovať nové šaty, lebo sa scvrkávajú a oblečenie na nich potom škaredo ovísa. S postupujúcim vekom ľudia nemajú síl venovať pozornosť svojmu vonkajšiemu vzhľadu, hoci podľa Siiri je to práve naopak: o čo bola staršia, o to pestovanejšia chcela vyzeráť. Každú stredu dochádzala ku kaderníčke a dva razy za rok si dala urobiť trvalú. Bolo pre ňu ťažké umývať a upravovať si vlasy sama, navyše, kaderníčka patrila k tým drobným formám rozmaznávania, ktoré v živote milovala.

„Ty si nezabudneš ani vytrhať každé ráno chlpy na brade,“ konštatovala Irma a ustarane sa prezerala v zrkadle.

V domove s opatrovateľskou službou človek stretal až priveľa starých ľudí, ktorí na prvý pohľad vyvolávali lútosť. Jeden možno býval hlavným inšpektorom, iný okresným náčelníkom, zdravotnou sestrou, stavbyvedúcom alebo učiteľom, no napokon každý skončil tak, že sa v špinavých teplákových gatiach a s preukazom do jedálne okolo krku šuchtal na spoločné spievanie. Občas sa zdalo, že v tých ľuďoch niet ani zvyšku zdravej sebaúcty.

Bolo nevyhnutné odopierať si, nie však vzdávať sa. Siiri a Irma sa o tom často zhovárali. Svet sa až priveľmi krútil len okolo práce, a keď už práce nebolo, nikto už nebol slobodný, stal sa väzňom vlastného veku uprostred nekonečných prázdnych dní. Nečudo, že veková skupina ich detí sa starobe bránila zo všetkých síl. Každúcky deň si mohli v novinách prečítať, ako nejaký dôchodca vyhlasuje, že sa ešte nehotuje do hojdacieho kresla.

„Čo je zlé na hojdacom kresle?“ zamýšľala sa Irma. „Ja sa v tom svojom hojdám každý deň a je to naozaj príjemné. V rádiu som počula, že hojdanie je dobré pre mozog. Prinajmenšom pre detský mozog a môže to byť aj pravda.“

„Čo je dobré pre deti, je dobré aj pre nás,“ vyhlásila Siiri a vrátila sa k svojej starej téme. Keby si len ľudia v pracovnom veku uvedomovali, akú malú časť života tvorí pracovná kariéra. Keby aj jej deti menej pracovali, neboli by si zunovali blahobyť už pred dôchodkom.

„Pritom sa z každého aj tak stane iba niekto bývalý,“ zhodnotila. „Bývalý faktor, bývalý rádiotelegrafista, niekdajšia prepisovačka. Veď moje povolanie už ani neexistuje!“

Irma sa vždy sústredila na to podstatné v živote. Vyštudovala za zdravotnú sestru, ale keďže mala toľko detí, bola predovšet-

kým doma. Nikdy nezabudla podotknúť, že z jej detí bolo úmyselne urobené iba to posledné. Siiri mala podozrenie, že Irmine omylom narodené deti tento príbeh nepočúvali rady, Irma však mala iný názor.

„Veď len z náhodného decka býva milované decko!“ pokrikovala Irma zo šatníka prenikavým hlasom. „Navyše, ani jeden z nás nepoužíval ochranu, po tú by bolo treba chodiť na nesprávnu stranu Dlhého mosta. Dieťa sa narodilo a tak to bolo u všetkých. Ostatní o tom len nerozprávajú tak ako ja, lebo ja mám aj jedno, čo bolo počaté úmyselne. A ako prišli na tento svet tvoje deti?“

Siiri si vždy želala veľkú rodinu. Bola šťastná, že vychovala tri zdravé deti. Lenže Irma mala pravdu. Deti prišli len tak, také veci sa neplánovali. Kedysi sa ľudia tehotenstva obávali a teraz potrebujú drahé kliniky reprodukčnej medicíny, lebo nie sú schopní priviesť deti na svet inak.

Irma sa znova vynorila a krúžila okolo stola. Mala na sebe štýlový kostým s krásne plisovaným dolným okrajom sukne.

„Ten je dobrý. Kedy si si ho kúpila?“

„Kúpila som si ho na zaťov pohreb. Hm, onedlho to bude päť rokov. Pravda, mohla som ho kúpiť aj o rok neskôr, ale už si nepamätám, na čí pohreb. Možno na švagrov.“

Po deväťdesiatke je človek z hľadiska pohrebov čosi ako profesionál. V piatok večer stihli Siiri a Irma všetko včas popripraviť: kvety boli objednané u mladej sympatáčky v kvetinárstve na Katajanokke, šaty poreparované a Irmine lieky nadávkované v zásobníku, ktorý uchovávala vedľa bandasky s červeným vínom na pracovnej doske v kuchyni. Siiri si už ráno pripravila na stoličku v predsieni zelený vankúšik, aby si spomenula, že ho má vziať so sebou, lebo sedadlá v kaplnke sú tvrdé. Rozhodli sa, že pôjdu spať skôr ako zvy-

čajne alebo že si aspoň ľahnú a budú si čítať, a zaželali si navzájom dobrú noc.

„A neumri dnes v noci. Bez teba na Terov pohreb nepôjdem,“ rozlúčila sa Siiri.

„Smrť, smrť, samá smrť,“ strašil Irmin hlas ešte chvíľu na chodbe.

VI

NAJČULEJŠÍ STARCI Z VEČERNÉHO HÁJA vyrazili v sobotu na Terov pohreb električkou. Veľvyslanec si vzal taxík, Pani v klobúku sa zviezla s ním a nikto nebol proti. Veľvyslanec nemal s nohami nijaký problém, bol však zvyknutý voziť sa za cudzie peniaze a piť víno zadarmo a svojich zaužívaných spôsobov sa nevzdal ani v deväťdesiatke – tomu všetci rozumeli. Irma vedela, že veľvyslanec je navyše aj slobodomurár.

„Tí majú vlastných lekárov, iných, ako sú naši osobní lekári, ktorí sa v zdravotnom stredisku neprestajne striedajú. Od nich dostávajú tabletky aj poukážky na taxík bez pýtania,“ vysvetľovala Irma, kým čakali na električku na Munkkiniemskej sadovej ceste. Keď presadali zo štvorky na osmičku, museli prejsť z Manerheimovej na Helsinskú. Novej dvojici navrátilcov zo Španielska sa to vôbec nepáčilo. Nahlas sa sťažovali, že na dopravných svetlách strácajú svoj drahocenný čas. Pani, ktorá sa naozaj volala Margit, Margit Partanenová, bola mimoriadne hlučná a zle naladená. Bola to statná a urastená žena, ktorá si doteraz farbila vlasy na čierne, hoci ju to nijako neomladzovalo.

„Cestovné lístky od všetkých, prosím,“ povedala mladá kontrolórka na zadnej plošine, hneď ako osmička vyrazila k Runebergovej ulici. Partanenovci lístky nemali a nepomohlo im, ani keď Margit skúšala hovoriť po nemecky. Cesta na pohreb sa im predražila a podľa Margit za to mohla Siiri Kettunenová, lebo tá za každú cenu trvala na tom, aby využili verejnú dopravu.

„Na vlastný sa dostaneš zadarmo,“ ozvala sa Irma, aby rozptýlila napätú atmosféru.

„Kdeže,“ opravila ju Anna-Liisa. „Zosnulý má zanechať dedičom peniaze na pohreb. Nepatrí sa, aby pohreb platili iní. Ja na to mám životné poistenie.“

„Ja tiež,“ zvolala Siiri a zatvárala sa vystrašene, hoci životné poistenie by malo byť dobré a bezpečné riešenie. Siiri si však na Mechelinovej ulici odrazu spomenula, že jej životné poistenie vyprší, keď dovŕši vek deväťdesiatpäť rokov. „To znamená, že ak čoskoro nezomriem, moje úspory zo životného poistenia sa vyparia.“

„Musíš teda povinne umrieť,“ konštatovala Irma a začala spomínať na časy, keď sa ešte ako malé dievčatká prizerali, ako v Töölö stavajú tehlové domy, a nestačili sa čudovať, prečo tam nútili ženy vláčiť ťažké náklady tehál po nebezpečne vyzerajúcich lešeniach. „Smrť, smrť, samá smrť.“

„Ja vôbec nesúhlasím so sporením na pohreb, keď sa na ňom sama nezúčastním,“ pokračovala v už zabudnutej diskusii Margit. „Zasunieš ma potom do lepenkovej truhly,“ dodala smerom k svojmu mužovi, ktorý si z okna prezeral nové odpornejšie poschodové domy. Polovica z nich vyvolávala dojem, že strechu a balkóny majú poskladané z odmontovateľných dielcov stavebnice.

„Jasné, že budeš na vlastnom pohrebe,“ zapojila sa Irma. „V tej papundeklovej truhle.“

„Pokiaľ si pamätám, o nijakom zasúvaní s tebou nebola reč,“ zašomral si popod nos Margitin muž Eino Partanen a mal pri tom na mysli svoju ženu, hoci všetci z áčka vedeli, že toto tvrdenie nie je pravdivé, lebo neprestajne počúvali ručanie jeho panej. Margit zle počula, takže istotne ani nevedela, že pri tom robí taký lomoz. Nezačula ani manželovo mrmlanie v električke, hoci mala nasadené načúvadlo. Tie totiž aj tak nikdy nefungujú. Starým ľuďom ho nasadzujú len na jedno ucho, aby si ostatní všimli, že nepočujú. Keby bola vôľa, aby načúvadlo používateľovi aspoň trochu pomáhalo, strkali by ich aj starcom do oboch uší tak ako deťom.

„Lenže prečo si okuliare treba platiť sám, kým načúvadlo platí štát?“ uvažovala Irma a všetci zostali ticho.

Do kaplnky prišli včas, kabáty nechali v úzkej predsieni, kde vždy vznikala tlačienica. Ľudia vrážali jeden do druhého a rozbaľovali kytice, pričom nevedeli, kam s odpadom. Priateľský fúzatý kostolník spoznal Irmu a odviedol celú skupinku do sály na dobré miesta, ako to za starých čias robievali portieri v reštauráciách. Kaplnka bola znútra krásna, svetlá, priestranná a primerane veľká. Najlepšie miesto na pohrebe býva po ľavej strane rakvy uprostred, ani príliš blízko, ani ďaleko. Odtiaľ vidno príbuzných aj kňaza a všetko počuť, hoci spomienkové prejavy ľudí s viazanými kyticami sa vždy zmenia na nejasné mrmlanie. Siiri a Irma nemohli pochopiť, prečo vo Fínsku platí taká obyčaj, že si treba pred ostatnými vylievať city k zosnulému, hoci inokedy sa tie isté city nedávajú nijako najavo, lenže Anna-Liisa zastávala názor, že ide o významnú súčasť smútočného obradu. O Terovi Lehtinovi bolo možné zo stúh na kyticiach čítať všelijaké hlúposti a nezmysly.

„Fínski andeli ďakujú,“ prečítal vysoký urastený muž zo stuhy kytice.

„Anjeli,“ opravila ho Anna-Liisa a tresla spevníkom do operadla stoličky pred sebou.

Vysoký muž prišiel na pohreb v koženej veste. Vlastne ich tam bolo niekoľko, všetci v podobných vestách. Siiri očarene hľadela na tohto muža, ktorý si vedľa truhly trúfol hovoriť o anjeloch. Ak bol niekto anjel, bol to Tero Lehtinen s jamôčkami od smiechu a dlhými vlasmi.

„Je lysina účes?“ spýtala sa Irma Siiri zbytočne zvučným hlasom. „Tamten nie je plešatý od prírody.“

„Dnes chcú byť aj celkom mladí muži plešatí,“ zašepkala Siiri a Irma bleskovo odvetila: „Tak je, pravda, ak nechcú mať drdol.“

Začalo ich napínať do smiechu, no ihneď sa zahanbili, lebo bolo naozaj nevhodné takto šepotať a chichotať sa na pohrebe mladého muža.

Keď boli na rade a mali podísť k rakve, rozbehla sa rozsiahla operácia. Palice klopkali na podlahe, Siiri spadol vankúšik, chodúľky sa zasekávali medzi lavicami a načúvadlo Margit Partanovej začalo zavíjať, čo však ona, samozrejme, nepočula. Veľký a urastený anjelský muž im pomáhal, vymotal chodúľku Anny-Liisy zo stúh od kytíc a zodvihol Siirin vankúš zo zeme.

„Mnohokrát ďakujeme,“ povedala Siiri mladíkovi a trocha zahanbene si od neho vankúš vzala.

„To nič,“ odvetil anjel a pozrel sa na Siiri milými belasými očami. „Výborná podložka.“

„Obyvatelia domova s opatrovateľskou službou Večerný háj ďakujú svojmu kuchárovi Terovi za každodenné okamihy pôžitku,“ prečítal veľvyslanec svojím roztraseným tenorom mužského

zboru, pričom tie okamihy pôžitku vyzneli tak nevhodne, že časť pohrebných hostí musela namiesto slz zdržiavať smiech. Irma drgla laktom do Margit Partanenovej a prikázala jej, aby niečo spravila so zavýjajúcim načúvadlom. Margit odpojila mašinku, a keďže si nevedela pomôcť ináč, rýchlo ju zastrčila do kabelky. Tam zavýjala počas celého pohrebu a súťažila s chrápaním Panej v klobúku.

Riaditeľka Sundströmová ani hlavná sestra Hiukkanenová na pohrebe neboli, a teda nemohli dosvedčiť preukázateľnú sústrasť obyvateľov Večerného hája so zármutkom Terových príbuzných. Ďalším veľkým sklamaním bolo, že neprišiel sociálny pracovník Pasi. Neunúvali sa prísť na rozlúčku, no keď už bola rakva uložená v aute, Irma energicky podišla k Terovej matke, predstavila sa a všeličo jej porozprávala. Pani si však z toho, žiaľ, nevládala vybrať nič zaujímavé, lebo bola popletená od zármutku a liekov.

„Prečo to len urobil, prečo, preboha,“ bľabotala.

VII

V STREDU SA IRMA ZÚČASTNILA na stretnutí čitateľského krúžku u svojej nevesty kdesi pánubohu za chrbtom, pravdepodobne vo Východných Helsinkách alebo Espoo. Kvôli stretnutiu si mala prečítať knižku Georgesa Pereca *Život – návod na použitie*, lenže podľa jej mienky bol taký únavne rozťahaný a poprepletaný, že knižku nedočítala. Iste bola určená mladším ako deväťdesiatročným.

„Ty si to nedočítala? Ako sa potom môžeš zapojiť do diskusie o tej knihe?“ spýtala sa Siiri znepokojene. Irma však iba mávla rukou, až zaštrngali jej zlaté náramky, a veselo sa zasmiala.

„Ja som tam tak trochu ako maskot. Prosia ma, aby som k nim chodila, lebo sa boja, že som osamelá. Považujú ma za senilnú, a ani neočakávajú, že by som rozumela, o čom rozprávajú. Veď práve to je na tomto veku príjemné, že môžeš byť, aký chceš, a nikto sa nečuduje. Moja nevesta zakaždým ponúka neskutočne dobré cukrové koláčiky a ja tam chodím kvôli nim. Nesmiem si zabudnúť vziať so sebou pastilky belladonny.“

Irma naskočila do taxíka na Laajalahtskom námestí pred japonskou reštauráciou a Siiri cestovala električkami. Najprv štvorkou, potom poldruhého okruhu trojkou. Na takzvanej konečnej trojky pri Zoologickej záhrade musela dlhé minúty čakať. Pripadlo jej to neprirodzené, ako tam len postávali a vyčkávali, kým vodič vyfajčil svoju cigaretu. Na riadnej konečnej zastávke prešla električka po malej slučke, tak ako štvorka v Munkkiniemi a na Katajanokke. Zo všetkých najradšej mala Siiri slučku na brehu pri keramičke Arabia, kde bola konečná zastávka šestky a osmičky. Keď sa po nej išlo dobrým tempom, krásne to zvieralo žalúdok.

Vodič nechal pustené rádio, kde hovorili, že vo Fínsku výnimočne veľa užívateľov kombinuje alkohol a drogy, viac ako v iných európskych krajinách. Inde si vyberali jedno alebo druhé. Najviac tých, čo kombinovali, bolo medzi mládežou a starcami. Človeku to pripadlo zarážajúce. Vo Večernom háji nesporne všetci pili alkohol a džgali sa hrbami liekov, lenže tie im predpisovali lekári na všelijaké neduhy. Siiri si len občas upila z červeného, aby v tom Irmu nenechala samu, a ráno si dala

pilulku na cukor v krvi, lebo mala stareckú cukrovku, tak ako všetci ostatní. Lebo boli buď priveľmi tuční, alebo priveľmi chudí. Patrila teda k tým, čo kombinujú. Alebo Irma, ktorá nikdy nepila nič iné ako červené víno a jedla najrozličnejšie pilulky. Srbská lekárka, ktorá Siiri predpísala liek na diabetes, jej nepovedala nič o rizikách kombinovaného užívania, pokúsila sa ju len presvedčiť, aby zmenila zloženie stravy a pila kávu bez cukru, lenže Siiri lekárke odvetila, že v deväťdesiatich štyroch môže jesť, čo chce, a aj tak neumiera.

Vodič napokon dofajčil a cesta pokračovala do Alppily. Tam sa za zábavným parkom na Linnanmäki nachádzala jedna zo Siiriniých obľúbených stavieb, alppilský cirkevný dom. Jeho biela krása ju vždy zvláštne upokojovala. Alebo to bol kostol? Kostoly často vyzerali ako také škatule, aj v Munkkiniemi ľudia stávali pred sivou škaredou opachou a spytovali sa okoloidúcich, kade sa ide do kostola. Naostatok postavili na rohu kostola vežu a na nej vztýčili kríž, aby ľudia lepšie chápali, kde to sú. Siiri sa čudovala, prečo vo veži neboli kostolné zvony, ani jediný, farárka jej však vysvetlila, že zvony púšťajú z CD prehrávača.

„Nie je azda rovnako ťažké vyštverat' sa na vežu a pustiť prehrávač, ako zazvoniť na zvony?“ Siiri chcela pokračovať vo vtipnom obťažovaní, no farárka sa ukázala ako vážna žena.

„Na veži je reproduktor, nie CD prehrávač.“

Vo vozni trojky začalo byť živo. Bláznivá, no slušne oblečená žena spustila výstup s takou plynulosťou a takým zvučným hlasom, že by bola spokojná aj Anna-Liisa.

„V Helsinkách je veľmi veľa laboratórií. Prostredníctvom nich sa k nám dostávajú baktérie a choroby a tomuto biznisu s orgánmi sa veľmi darí predovšetkým v Španielsku, s ktorým má Fín-

sko styky. Nepohrdnú ani orgánmi starých ľudí, obličky a pečene, všetko sa hodí. V našom laboratóriu boli na chodbách veľké kontajnery plné pečeni a obličiek, polystyrénové kontajnery, ktoré ukryli v pivnici, ale ja som to všetko videla.“

Pani sediaca vedľa Siiri prijala telefonát a prekričala rozprávanie o potkanoch a transplantácii orgánov.

„Ideš robiť zemiaky?“ začala bez toho, že by niekoho pozdravila alebo aby sa predstavila, zvyk je zvyk. Robením zrejme myslela varenie zemiakov. Jej muž sa púšťal do varenia zemiakov, alebo jej dieťa, aby bolo jedlo hotové, až pani príde z práce domov. Siirin muž nikdy nevaril, nevedel to. Najviac ak ošúpal zemiaky. Žena v uličke prešla na nový tému.

„Tuto jedného dňa, keď som rozprávala v električke, pristúpil muž, čo sa podobal na predsedu vlády Paava Lipponena. Býva v Töölö. Zašla som až k jeho domovým dverám a tam nejazia električky, lebo Töölönčania sú takí nóbl, že si tam žijú v uzavretej spoločnosti a obyčajný človek sa na ten ich život nesmie pozeráť ani z okna eliny. Viem aj to, za ktorými dverami žije Kai Korte. Dnes sa už nikto nepamätá, kto je Kai Korte. Ale už asi milión ľudí má tento prístroj, čo mám aj ja. Montujú ich do ľudí a tie im potom spôsobujú zápal v rozkroku.“

Ludia kradmo pozerali jeden na druhého, časť z nich odstúpila od bláznivej, časť rozprávala do mobilov hlasnejšie ako predtým a na mnohých miestach predierkovaná školáčka sediaca oproti Siiri sa začala nervózne chichotať. Siiri by si bola rada odpočinula a užila si krásu budov alebo detských hlasov, lebo incident pri kartárskom stolíku z minulého týždňa ju ešte stále trápil. Nikto Reina ani Olaviho Raudanheima nevidel od tej chvíle, keď Reina odvedli do Skupinového domova, aby sa upokojil.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.